

การพัฒนาารูปแบบการบริหารวิชาการในสถานศึกษาอาชีวศึกษาของรัฐ¹

The development of an academic administrative model in public vocational education colleges

นริศ แก้วสินวาส์

Narit Kaewsinuan

ชูศักดิ์ เอกเพชร

Chusak Ekpetch

วันชัย ธรรมสังการ

Wanchai Dhammasaccakarn

Abstract

The purposes of this study were to investigate the development of an academic administrative model in public vocational education colleges. This research consisted of 2 stages. Stage one was the study of the components related to the academic administration. The data was derived from a study of related literature and research, and the interviews with 48 college administrators and teachers from 4 successful colleges. The data were analyzed using content analysis. Stage two was a development of an academic administration model by drafting a model and evaluating the propriety and feasibility of the draft by 30 experts. Then, an operational manual using the academic administration model was written and was evaluated by 10 experts. Collected data were analyzed to find out the median and inter- quartile range.

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ “รูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา” ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ภาวะผู้นำการจัดการศึกษา)

² นักศึกษาปริญญาเอก, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Doctoral Student, Ed.D., Leadership in Educational Management, Graduate School, Suratthani Rajabhat University.

³ รองศาสตราจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Associate Professor, Ed.D., Faculty of Education, Suratthani Rajabhat University.

⁴ รองศาสตราจารย์ ดร. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

Associate Professor, Ph.D., Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University Hat Yai Campus

The research findings were as follows:

1. The components of academic administration in public vocational education colleges were 1) instructional leadership, 2) participation in academic administration, 3) the development of academic team in educational institutes, 4) the process of academic administration with the concept of balanced scorecard in educational institutes and 5) mission and academic administration framework.

2. The academic administration model in public vocational education colleges consisted of 5 major components, 26 sub-components and 141 indicators. The result of the model assessment revealed that the average level of the propriety of the model was very high and The average level of feasibility of the model was high The operational manual consisted of 7 parts: 1) introduction, 2) how to implement the model, 3) the model, 4) the implementation of the model, 5) the role of the personnel, 6) criteria for the evaluation of the model, and 7) an evaluation form. The average level of propriety of the operational manual was high.

Keywords: academic administration model, academic administration, vocational education

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารวิชาการในสถานศึกษาอาชีวศึกษาของรัฐ การดำเนินการวิจัยมี 2 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการ โดยการศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และศึกษาตัวแบบสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จและเป็นแบบอย่างจำนวน 4 สถานศึกษา โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารและครู จำนวน 48 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารวิชาการ โดยการจัดทำรูปแบบฉบับร่างและประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยวิธีอิงผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 30 คน และจัดทำคู่มือการดำเนินงานตามรูปแบบและประเมินความเหมาะสมของคู่มือโดยวิธีอิงผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่ามัธยฐาน (median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (inter-quartile range)

ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบของการบริหารวิชาการในสถานศึกษาอาชีวศึกษาของรัฐ จากการศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และศึกษาตัวแบบสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จและเป็นแบบอย่างมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการ 2) การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ 3) การพัฒนาทีมงานวิชาการในสถานศึกษา 4) กระบวนการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดดุลยภาพในสถานศึกษา และ 5) การกิจและขอข่วยการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

2. รูปแบบการบริหารวิชาการในสถานศึกษาอาชีวศึกษาของรัฐ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก 26 องค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้รวม 141 ตัวบ่งชี้ ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด ความเป็นไปได้ของรูปแบบอยู่ในระดับมาก และผลการสร้างคู่มือการดำเนินงานตามรูปแบบ ประกอบด้วย 7 ตอน ได้แก่ 1) บทนำ 2) วิธีดำเนินการตามรูปแบบ 3) รูปแบบ 4) การดำเนินการตามรูปแบบ 5) บทบาทหน้าที่ของบุคลากร 6) เกณฑ์การประเมินผลการใช้รูปแบบ และ 7) แบบประเมินผลการใช้รูปแบบ ส่วนผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการดำเนินงานตามรูปแบบอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหารวิชาการ การบริหารวิชาการ อาชีวศึกษา

บทนำ

การจัดการอาชีวศึกษาเป็นการฝึกอบรมวิชาชีพที่จัดในสถานศึกษาของรัฐ เอกชนหรือร่วมมือกับสถานประกอบการโดยมีสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในฐานะที่เป็นองค์กรระดับชาติรับผิดชอบการจัดการศึกษาด้านวิชาชีพ ซึ่งจำเป็นต้องมีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมีมาตรฐานการศึกษาในทุกระดับ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2555, น. 5) ท่ามกลางกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงของสังคม การจัดการอาชีวศึกษา จำเป็นต้องมุ่งสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ สามารถต่อสู้ในสังคมแห่งการแข่งขันได้ แต่รูปแบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาที่ผ่านมายังเป็นปัญหาขาดรูปแบบและแนวปฏิบัติที่เหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2555, น. 8-14) สอดคล้องกับผลการวิจัย เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาของพระราชบัญญัติ (สฤษดี ประธาตุ, 2549 น. 182–209 และเพชริน สงศ์ประเสริฐ, 2550 น. 189-205) พบว่า องค์ประกอบความเป็นผู้นำทางวิชาการ องค์ประกอบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ องค์ประกอบการพัฒนาทีมงานวิชาการในสถานศึกษา องค์ประกอบกระบวนการบริหารงานวิชาการสถานศึกษา และองค์ประกอบภารกิจและขอข่วยการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของสถานศึกษา การใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการที่เหมาะสมช่วยให้การบริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการวิจัยพัฒนารูปแบบการบริหารวิชาการในสถานศึกษาอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารวิชาการในสถานศึกษาอาชีวศึกษาของรัฐ ทำให้ได้รูปแบบการบริหารวิชาการสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่มีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารวิชาการให้มีประสิทธิผลของสถานศึกษาอาชีวศึกษาของรัฐต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารวิชาการในสถานศึกษาอาชีวศึกษาของรัฐ

วิธีการศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบของการบริหารวิชาการในสถานศึกษาอาชีวศึกษาของรัฐ โดยการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากตัวแบบสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จและเป็นแบบอย่างในการบริหารงานวิชาการ มีคุณสมบัติได้รับการรับรองมาตรฐานจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) มีผลการประเมินในระดับดีมากและเป็นสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลพระราชทานมาไม่น้อยกว่า 2 ครั้ง จาก 4 กลุ่มสถานศึกษา ประกอบด้วย กลุ่มวิทยาลัยเทคนิค กลุ่มวิทยาลัยอาชีวศึกษา กลุ่มวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี และกลุ่มวิทยาลัยการอาชีพและวิทยาลัยสารพัดช่าง โดยคัดเลือกตัวแทนแบบเจาะจง กลุ่มละ 1 สถานศึกษา ได้แก่ วิทยาลัยเทคนิคชุมพร วิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพัทลุง และวิทยาลัยการอาชีพไชยา รวมจำนวน 4 สถานศึกษา ส่วนกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ฝ่ายวิชาการ และครูที่เกี่ยวข้องกับการบริหารวิชาการ สถานศึกษาละ 12 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดจำนวน 48 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประเด็นการสัมภาษณ์ เป็นคำถามปลายเปิดที่ผ่านการหาคุณภาพ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและหาความสอดคล้องของข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารวิชาการในสถานศึกษาอาชีวศึกษาของรัฐ โดยการนำผลที่ได้มาจากขั้นตอนที่ 1 มาจัดทำรูปแบบการบริหารวิชาการฉบับร่าง ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยใช้วิธีอิงผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์ด้านการบริหารวิชาการ ประกอบด้วย นักวิชาการ ผู้กำหนดนโยบายและผู้ปฏิบัติงานวิชาการ จำนวน 30 คน ปรับปรุงรูปแบบตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ หลังจากนั้นจึงนำรูปแบบมาจัดทำคู่มือการดำเนินงานตามรูปแบบ ประเมินความเหมาะสมของคู่มือการดำเนินงานตามรูปแบบโดยวิธีอิงผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารงานวิชาการและคู่มือ จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ และแบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือ

แบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) แบ่งเป็น 5 ระดับที่ผ่านการหาคุณภาพความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ สถิติที่ใช้ คือ ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ โดยมี เกณฑ์ในการตัดสิน มีค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และมีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ไม่เกิน 1.50 และปรับปรุงคู่มือการดำเนินงานตามรูปแบบตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

ผลการศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเสนอผลการศึกษาดังนี้

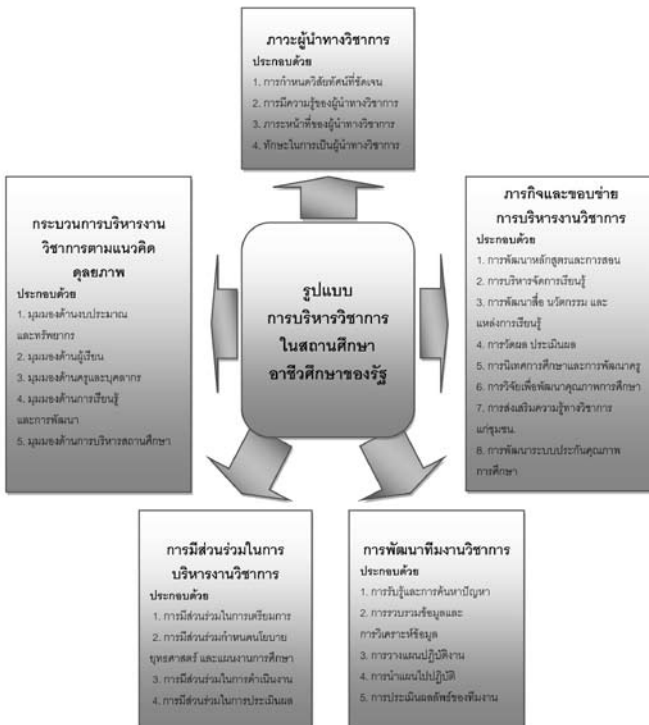
1. ผลการศึกษาองค์ประกอบของการบริหารวิชาการในสถานศึกษาอาชีวศึกษาของรัฐ พบว่า มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการ ประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์ การมีความรู้ของผู้นำทางวิชาการ ภาระหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้นำทางวิชาการ และทักษะในการเป็นผู้นำทางวิชาการ 2) การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการเตรียมการ การมีส่วนร่วมกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนงาน การศึกษา การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล 3) การพัฒนาทีมงานวิชาการในสถานศึกษา ประกอบด้วย การรับรู้และการค้นหาปัญหา การรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล การวางแผนปฏิบัติงาน การนำแผนไปปฏิบัติและการประเมินผลลัพธ์ของทีมงาน 4) กระบวนการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดดุลยภาพในสถานศึกษา ประกอบด้วย มุมมองด้านงบประมาณและทรัพยากร มุมมองด้านผู้เรียน มุมมองด้านครูและบุคลากร มุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา และมุมมองด้านการบริหารสถานศึกษา และ 5) ภารกิจและขอบข่ายการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ประกอบด้วย การพัฒนาหลักสูตรและการสอนการบริหารจัดการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อนวัตกรรม และแหล่งการเรียนรู้การวัดผลประเมินผล การนิเทศการศึกษาและการพัฒนาครู การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน และการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารวิชาการในสถานศึกษาอาชีวศึกษาของรัฐ พบว่า

2.1 ผลการจัดทำรูปแบบการบริหารวิชาการในสถานศึกษาอาชีวศึกษาของรัฐ พบว่า มี 5 องค์ประกอบหลัก 26 องค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้รวม 141 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย 25 ตัวบ่งชี้ 2) การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย 24 ตัวบ่งชี้ 3) การพัฒนาทีมงานวิชาการในสถานศึกษาประกอบด้วย 5 องค์ประกอบย่อย 14 ตัวบ่งชี้ 4) กระบวนการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดดุลยภาพ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบย่อย 20 ตัวบ่งชี้ และ 5) ภารกิจและขอบข่ายการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบย่อย 58 ตัวบ่งชี้ ส่วนผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารวิชาการในสถานศึกษาอาชีวศึกษาของรัฐ พบว่า มีผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และผลการประเมินความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

2.2 ผลการจัดทำคู่มือการดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารวิชาการในสถานศึกษา อาชีวศึกษาของรัฐ พบว่า คู่มือการดำเนินงานตามรูปแบบ ประกอบด้วย 7 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 บทนำ ได้แก่ หลักการและเหตุผลและวัตถุประสงค์ ตอนที่ 2 วิธีดำเนินงานตามรูปแบบ ตอนที่ 3 รูปแบบการบริหารวิชาการ ตอนที่ 4 การดำเนินงานตามรูปแบบ ได้แก่ ภาวะผู้นำทางวิชาการ การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ พัฒนาการงานวิชาการในสถานศึกษา กระบวนการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดดุลยภาพ และภารกิจและขอบข่ายการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ตอนที่ 5 บทบาทหน้าที่ของบุคลากรในการดำเนินงานตามรูปแบบ ตอนที่ 6 เกณฑ์การประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารวิชาการ และ ตอนที่ 7 แบบประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารวิชาการ ส่วนผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการดำเนินงานตามรูปแบบ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

ดังนั้นจากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยมาปรับปรุงแก้ไข และนำเสนอรูปแบบ ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 รูปแบบการบริหารวิชาการในสถาบันอาชีวศึกษาของรัฐ
(THE ACADEMIC ADMINISTRATIVE MODEL IN PUBLIC VOCATIONAL
EDUCATION COLLEGE)

อภิปรายผล

ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สามารถสรุปและอภิปรายได้ดังนี้

1. องค์ประกอบของการบริหารวิชาการในสถานศึกษาอาชีวศึกษาของรัฐ

จากผลการศึกษาค้นคว้าองค์ประกอบของการบริหารวิชาการในสถานศึกษาอาชีวศึกษาของรัฐ จากผลการวิจัยพบว่า มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ภาวะผู้นำทางวิชาการ การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ การพัฒนาที่มงานวิชาการในสถานศึกษา กระบวนการบริหารงานวิชาการ ตามแนวคิดดุลยภาพในสถานศึกษา และภารกิจและขอบข่ายการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ที่เป็นเช่นนี้เพราะองค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการทำงาน การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนโดยสนับสนุนให้ผู้เรียนสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การบริหารงานวิชาการจึงเป็นงานที่สำคัญอย่างยิ่งทั้งนี้การบริหารงานวิชาการมีจุดประสงค์ที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถที่จะพัฒนาตนเองและประเทศชาติ สอดคล้องกับแนวคิดของ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, น. 16) กล่าวว่า การบริหารวิชาการ หมายถึง การบริหารสถานศึกษา โดยมีการจัดการกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของเพชริน สงค์ประเสริฐ (2550, น. 189-205) ได้ศึกษาค้นคว้าพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักการดำเนินงานเป็นทีมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สอดคล้องในองค์ประกอบการบริหารงานวิชาการด้านภาวะผู้นำทางการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาที่มงานวิชาการในสถานศึกษา ด้านภารกิจและขอบข่ายงานวิชาการในสถานศึกษา และด้านกระบวนการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา และคิมกีร์ สุดแท้ (2553, น. 179-188) ได้ศึกษา การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า องค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการ มี 2 องค์ประกอบได้แก่ องค์ประกอบภารกิจและขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ และองค์ประกอบกระบวนการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ

2. การพัฒนารูปแบบการบริหารวิชาการในสถานศึกษาอาชีวศึกษาของรัฐ

จากผลการพัฒนารูปแบบการบริหารวิชาการในสถานศึกษาอาชีวศึกษาของรัฐ พบว่า รูปแบบการบริหารวิชาการในสถานศึกษาของรัฐ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก 26 องค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้รวม 141 ตัวบ่งชี้ ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด ความเป็นไปได้ของรูปแบบในระดับมาก และผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการดำเนินงานตามรูปแบบโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงว่ารูปแบบมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ และคู่มือการดำเนินงานตามรูปแบบมีความเหมาะสม กล่าวได้ว่ารูปแบบเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นจากการศึกษาค้นคว้าจากแนวคิด ทฤษฎี และหลักการต่างๆ และพัฒนาให้มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ ประกอบด้วยองค์ประกอบต่างๆ เพื่อแสดงหรืออธิบายปรากฏการณ์ อย่างใดอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้น เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ ตลอดจนใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานใหม่ และคู่มือการดำเนินงานตามรูปแบบมีรายละเอียดที่ชัดเจน

เพิ่มเติมจากรูปแบบทำให้มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษาอาชีวศึกษาได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Steiner (1990) และ Kieve (1988) ได้เสนอแนวทางการสร้างรูปแบบ ดังนี้ รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง ใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบ ต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ส่วนการทดสอบหรือตรวจสอบรูปแบบเป็นการทดสอบรูปแบบ ด้วยการประเมินตามแนวคิดของ Madaus, Scriven and Stufflebeam (1983) มาตรฐานด้านความเหมาะสม (propriety standards) มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ (feasibility standards) มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ (utility standards) และมาตรฐานด้านความถูกต้อง (accuracy standards) และสอดคล้องกับแนวคิดของสมมาตร ประงสุวรรณ (2545, น. 76) ได้กล่าวว่า คู่มือ เป็นเอกสารแนะนำ หรือเป็นสื่อที่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ ควบคู่กันไปกับการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีเนื้อหาสาระสั้นๆ ที่ผู้อ่านสามารถนำไปปฏิบัติได้ทันที จนบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เพชริน สงค์ประเสริฐ (2550, น. 189-205) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และคัมภีร์ สุดแท้ (2553, น. 179-188) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ และคู่มือการดำเนินงานตามรูปแบบมีความเหมาะสม ในการวิจัยครั้งนี้สามารถนำผลมาอภิปรายผลตามองค์ประกอบหลักได้ดังนี้

2.1 องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการ จากผลการวิจัยพบว่า ประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน การมีความรู้ของผู้นำทางวิชาการ ภาระหน้าที่ของผู้นำทางวิชาการ และทักษะการเป็นผู้นำทางวิชาการ โดยภาพรวมรูปแบบมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นแหล่งวิชาการอย่างแท้จริง และสถานศึกษาก็จะประสบความสำเร็จในการจัดการตามภารกิจ และ ผู้บริหารสถานศึกษาควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้นำทางวิชาการ สอดคล้องกับ Kaiser (2000) กล่าวว่าผู้นำทางวิชาการเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติ มีความรู้ความเข้าใจในทฤษฎี ปรัชญาของหลักสูตรต่างๆ ที่ใช้ในสถานศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในวิธีการสอนแบบต่างๆ สนับสนุนให้ผู้สอนใช้นวัตกรรมการสอน เป็นแบบอย่างที่ดีในเชิงวิชาการ สนับสนุนและส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษา ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นิเทศและกำกับให้การเรียนการสอนเป็นไปตามแผนการสอนที่กำหนดไว้ และ Chell (2001, p. 11) ได้กล่าวถึงความจำเป็นผู้นำทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารไว้ 3 ด้าน ดังนี้ ด้านความรู้ที่จำเป็นสำหรับภาวะผู้นำทางวิชาการ เพื่อใช้ในการปฏิบัติภาระหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านภาระหน้าที่ และด้านทักษะ

2.2 องค์ประกอบหลักการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ จากผลการวิจัยพบว่า ประกอบด้วยการมีส่วนร่วมในการเตรียมการการมีส่วนร่วมในการวางแผนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยภาพรวมองค์ประกอบหลักการมีส่วนร่วม

ในการบริหารงานวิชาการมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะการบริหาร วิชาการของสถานศึกษาจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของบุคคลหลายฝ่ายในการบริหารให้เกิด ประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องใช้เทคนิคการบริหารแบบมีส่วนร่วมซึ่งสอดคล้องกับ สมยศ นาวิกาน (2545, น. 6) กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม คือ กระบวนการให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วน เกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ การบริหารแบบมีส่วนร่วมเน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่าง แข็งขันของบุคคล โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ และความเชี่ยวชาญของพวกเขาในการแก้ปัญหา ของการบริหาร ที่สำคัญ การบริหารแบบมีส่วนร่วม อยู่บนพื้นฐานแนวคิดของการแบ่งอำนาจ หน้าที่การบริหารให้ผู้ใต้บังคับบัญชา สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปารีชาติ ชมชื่น (2555, น. 150-170) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากันต๊อน ผลการวิจัย พบว่าผลการสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีประสิทธิภาพใน สถานศึกษา พบว่า เงื่อนไขความสำเร็จ การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการกระจายอำนาจ และความรับผิดชอบของผู้บริหารไปยังผู้ใต้บังคับบัญชาหรือกลุ่มงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อให้ กลุ่มมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และยุทธศาสตร์ขององค์กร พร้อมทั้ง ร่วมดำเนินการให้งานบรรลุเป้าหมายอย่างเต็มที่ และเกิดความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ

2.3 องค์ประกอบหลักการพัฒนาที่งานวิชาการในสถานศึกษา จากผลการวิจัย พบว่าประกอบด้วย การรับรู้และค้นหาปัญหา การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล การวางแผน ปฏิบัติงาน การนำแผนไปปฏิบัติ และการประเมินผลลัพธ์ องค์ประกอบหลักการพัฒนาที่งาน วิชาการในสถานศึกษามีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ที่เป็นเช่นนี้เพราะที่งานวิชาการ คือหน่วยงานสังคมของสถานศึกษาที่ประกอบด้วยคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มาทำงานวิชาการ ร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์เดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ปราณี รามสูต และ จำรัส ดวงสุวรรณ (2545, น. 170) กล่าวว่า การทำงานเป็นกลุ่ม เป็นปฏิสัมพันธ์ในการ ทำงานเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกันของกลุ่มคนที่ตระหนักในความเป็นสมาชิกกลุ่มที่ต่างมีบทบาท และมีผลกระทบต่อกลุ่ม และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เพชริน สงค์ประเสริฐ (2550, น. 189-205) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักการทำงาน เป็นทีมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาที่งานวิชาการในสถานศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย การรับรู้และการค้นหาปัญหา การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล การวางแผนปฏิบัติงาน การนำแผนไปปฏิบัติ และการประเมินผลลัพธ์

2.4 องค์ประกอบหลักกระบวนการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดคุณภาพ จาก ผลการวิจัยพบว่า ประกอบด้วย มุมมองด้านงบประมาณและทรัพยากร มุมมองด้านผู้เรียน มุมมองด้านครูและบุคลากร มุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา และมุมมองด้านการบริหาร สถานศึกษา องค์ประกอบหลักกระบวนการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดคุณภาพ มีความ เหมาะสมและมีความเป็นไปได้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะการบริหารแบบคุณภาพมีความสำคัญต่อ ประสิทธิภาพการบริหารองค์การเพราะเป็นสิ่งที่สนับสนุนองค์การในการวางแผนเชิงกลยุทธ์

และการปฏิบัติตามแผนในด้านต่างๆ ภายใต้เป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การที่กำหนด โดยมุ่งนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติและการประเมินผล ซึ่งสอดคล้อง นายทฐ คำเกลี้ยง (2551, น. 115-127) ได้กำหนดมุมมองของการบริหารงานแบบดุลยภาพของสถานศึกษา ในฝัน ดังนี้ ด้านผู้เรียน ด้านกระบวนการจัดการศึกษาภายใน ด้านการเรียนรู้และพัฒนา ด้านงบประมาณและทรัพยากร และด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ และสุทธิพรธณ วรดิลก (2553, น. 124-135) ได้กำหนดมุมมองการบริหารกิจการนักศึกษาแบบดุลยภาพของสถาบันอุดมศึกษา ไว้ 6 มุมมอง ดังนี้ มุมมองด้านผู้รับบริการ มุมมองด้านกระบวนการบริหารจัดการ ภายใน มุมมองด้านภาวะ มุมมองด้านการเรียนรู้และการเจริญเติบโต มุมมองด้านการบริหาร ชุมชน และมุมมองด้านงบประมาณของงานกิจการนักศึกษา

2.5 องค์ประกอบหลักภารกิจและขอบข่ายการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา จากผลการวิจัยพบว่า ประกอบด้วย การพัฒนาหลักสูตร การบริหารจัดการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและแหล่งเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล การนิเทศการศึกษาและการพัฒนา ผู้สอน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การส่งเสริมความรู้วิชาการแก่ชุมชน และการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา องค์ประกอบหลักภารกิจและขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษา มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ สอดคล้องกับ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, น. 3-4) ได้เขียนขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการซึ่งประกอบด้วยงานต่อไปนี้ การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการเป็นการวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการล่วงหน้าเกี่ยวกับการเรียนการสอน การดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียน การสอน เพื่อให้การสอนในสถานศึกษาดำเนินไปด้วยดี และสามารถปฏิบัติได้ การจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอน เป็นการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก และการส่งเสริมการจัดหลักสูตร และโปรแกรมการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ และการวัดและประเมินผล และสำนักงาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2552, น. 1-30) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ ไว้ในระเบียบสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2552 ไว้ 10 ด้าน ดังนี้ งานบริหารแผนกวิชา งานพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน งานวัดผลและประเมินผล งานวิทยบริการและห้องสมุด งานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี งานสื่อการเรียนการสอน งานวิจัยพัฒนา นวัตกรรม และสิ่งประดิษฐ์ งานประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา งานแนะแนวการศึกษาและอาชีพ และงานบริการวิชาชีพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ คัมภีร์ สุดแท้ (2553, น. 179-188) ได้ศึกษา การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของ โรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า ภารกิจและขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พัฒนาระบบหลักสูตรท้องถิ่น การวางแผนงานทางวิชาการ การจัดการเรียนการสอนและการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา การวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน การประกันคุณภาพภายใน และมาตรฐานการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนา และส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา การนิเทศ

การศึกษา การแนะแนวการศึกษา การส่งเสริมความรู้วิชาการแก่ชุมชน การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุ วังค์กร หน่วยงาน และสถาบันการศึกษาอื่นที่จัดการศึกษา และการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถาบันการศึกษาอื่น และเพชริน สงค์ประเสริฐ (2550, น. 83) ได้แบ่งขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ ไว้ 12 ด้าน ดังนี้ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน การประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การพัฒนานวัตกรรม และใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การนิเทศการศึกษา การแนะแนวการศึกษา การส่งเสริมความรู้วิชาการแก่ชุมชน การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถาบันการศึกษาอื่นและการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุ วังค์กร หน่วยงาน และสถาบันการศึกษาอื่นที่จัดการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยมีข้อค้นพบสามารถนำมาเสนอแนะได้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรให้ความสำคัญค้ำคัญทั้ง 5 องค์ประกอบและมีการปรับวิถีปฏิบัติให้มีความเหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษาเพื่อให้เกิดความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และควรมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เพื่อก่อให้เกิดการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมชัดเจนมากยิ่งขึ้น

1.2 การดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารวิชาการควรดำเนินการในรูปของคณะกรรมการการบริหารวิชาการสถานศึกษาและกำหนดผู้รับผิดชอบการบริหารวิชาการในสถาบัน มีการดำเนินการบริหารวิชาการ สรุปและรายงานผลการดำเนินงานการบริหารวิชาการ เพื่อให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการ

2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบของการบริหารวิชาการในเชิงลึกในแต่ละองค์ประกอบ ได้แก่ การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารของสถานศึกษา แนวทางการวัดผลและประเมินผลที่เน้นสมรรถนะของการจัดการศึกษาอาชีวศึกษา เพื่อให้ได้เทคนิคการบริหารที่หลากหลายเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานวิชาการมากขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยรูปแบบการบริหารวิชาการในสถานศึกษาอื่น หรือในสถานศึกษาอาชีวศึกษาของเอกชน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นรายละเอียดในการบริหารวิชาการที่เป็นไปตามลักษณะของการจัดการศึกษา

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยในรูปแบบอื่นที่เกี่ยวกับการบริหารวิชาการ เช่น ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำรูปแบบการบริหารวิชาการไปใช้ในสถานศึกษาอาชีวศึกษา เพื่อทำให้เกิดมุมมองใหม่ในการวิจัยด้านการบริหารวิชาการ

เอกสารอ้างอิง

- คัมภีร์ สุดแท้. (2553). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- คณะกรรมการอาชีวศึกษา,สำนักงาน. (2555). *อาชีวศึกษาก้าวสู่ทศวรรษที่ 8*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา.
- นายยุทธ คำเกลี้ยง (2551). การศึกษาการบริหารงานแบบดุลยภาพของโรงเรียนในฝันสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- ปารีชาติ ชมชื่น. (2555). รูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาผู้นำการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ปราณี รามสูตร และจรัส ดวงสุวรรณ. (2545). *พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). *การบริหารงานวิชาการ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- เพชริน สงค์ประเสริฐ. (2550). การพัฒนารูปแบบการบริหารวิชาการที่เน้นการทำงานเป็นทีมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พระราชปรียัติ (สฤณี ประธาตุ). (2549). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- สมมาตร ปรงสุวรรณ. (2545). การพัฒนาคู่มือครูในโรงเรียนช่าง. สารนิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิตสาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมัยศ นาวิก. (2545). *การบริหาร (Management)*. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ
- สุทธิพรรณ วรดิลก. (2553). การพัฒนารูปแบบการบริหารกิจการนักศึกษาสำหรับสถาบันอุดมศึกษาตามแนวคิดดุลยภาพ. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Chell, J. (2001). *Introducing principals to the role of instructional leadership: A summary of a master's project by Jan Chell*. Retrieved on September 20, 2012 from <http://www.ssta.sk.ca/research/leadership/95-14.htm>
- Kaiser, S.M. (2000). *Mapping the learning organization: Exporting a model of learning organization*. Ph.D. Dissertation, Louisiana State University, U.S.A

- Keeves, J. P. (1988). *Educational research, methodology and measurement: An international handbook*. Oxford: Pergamon Press.
- Madaus, G. F., Scriven, M. S., & Stufflebeam, D. L. (1983). *Evaluation models viewpoints on educational and human services evaluation (8th ed.)*. Boston: Kluwer-Nijhoff.
- Steiner, E. (1990). *Ecology*. Sydney: NSW.